

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

КАТАЄВ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ
ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ»**

**(на матеріалах Інституту сільськогосподарської мікробіології та
агропромислового виробництва НААНУ)**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

АВТОРЕФЕРАТ

**випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»**

Чернігів 2019

Випускною кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Навчально-наукового інституту економіки Чернігівського національного технологічного університету

Науковий керівник: к.е.н., доцент **Гливенко Валентина Василівна**, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного університету

Рецензент: **Христенко Олександр Іванович** головний бухгалтер Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААНУ

Захист відбудеться «23» грудня 2019 р. о 9.00 год. на засіданні Екзаменаційної комісії у Чернігівському національному технологічному університеті

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

к.ф.-м., доц.

Юрченко М.Є.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Найбільш активним і вирішальним фактором виробництва є фактор живої праці – трудові ресурси, кадровий потенціал та ефективність його використання. Саме від забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, раціонального їх використання залежать організаційно-технічний рівень виробництва, імідж підприємства, його фінансова стабільність, усі економічні показники діяльності.

Заробітна плата – це одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. Оскільки вона з одного боку, є основним, і часто єдиним, джерелом доходів найманих працівників, основою матеріального добробуту членів їх сімей, а з іншого боку, для роботодавців є суттєвою часткою витрат виробництва і ефективним засобом мотивації працівників до досягнення цілей підприємства, то питання організації заробітної плати і формування її рівня разом з питаннями забезпечення зайнятості складають основу соціально-трудоких відносин у суспільстві, бо включають нагальні інтереси всіх учасників трудового процесу.

Поняття “оплата праці” в законодавстві України має дуже широке значення. Це і заробітна плата, і різного роду доплати, надбавки, премії, а також інші виплати, які прямого відношення до праці не мають. Деякі з них є обов’язковими, рішення про застосування чи незастосування інших приймається на підприємстві. Розміри одних виплат встановлюються нормативними актами, розміри інших – угодами між роботодавцем і найманим працівником.

Важливість теми, що розглядається, пов’язана з декількома факторами: з одного боку, це пов’язане з відношенням до таких питань працівників, для яких заробітна плата є основним джерелом матеріальних благ; з іншого боку, з тією обставиною, що суми які спрямовуються підприємством на оплату праці, так чи інакше слугують мірою, що визначає надходження податків і обов’язкових внесків в бюджетні та інші фонди.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних і практичних аспектів організації обліку та контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення системи оплати праці та програмного забезпечення обліку в досліджуваній установі.

Реалізація мети дослідження обумовила необхідність вирішення таких **завдань**:

- розкрити економічний зміст поняття розрахунків з оплати праці;
- систематизувати законодавчі та нормативні документи, які регулюють організацію обліку розрахунків з оплати праці в бюджетній установі;
- провести аналіз фінансово-економічних показників діяльності досліджуваної установи;
- дослідити організацію обліку заробітної плати в установі;

- провести аналіз використання фонду оплати праці в установі;
- охарактеризувати систему внутрішнього контролю в установі;
- на основі проведеного дослідження розробити пропозиції щодо вдосконалення діючої системи оплати праці та програмного забезпечення обліку в досліджуваній установі.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і контролю розрахунків з оплати праці в бюджетній установі.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку та контролю розрахунків з оплати праці в бюджетній установі.

Методи дослідження: монографічний, історичний, спостереження, групування, узагальнення, порівняння, розрахунок.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують облік і контроль розрахунків з оплати праці, дані мережі Інтернет, статті вітчизняних вчених з досліджуваних питань, звітність та інші матеріали досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення системи оплати праці та програмного забезпечення обліку в досліджуваній установі.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрита актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, предмет і об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, визначене практичне значення результатів.

В **першому розділі** «Теоретичні основи організації обліку оплати праці» проаналізовано основні поняття та значення заробітної плати, організаційні аспекти, аналіз нормативно-правового забезпечення регулювання обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах.

Закон України “Про оплату праці” визначає, що заробітна плата - це винагорода, "обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу" [15]. Який буде мати розмір буде мати заробітна плата буде залежати від таких факторів як результатів праці працівника, господарська діяльність підприємства, складність та умови виконання роботи, професійно-ділові якості працівника.

Сама заробітна плата має у своєму складі основну заробітну плату, додаткову заробітну плату та інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

В бюджетних установах фінансування виплат по заробітній платі здійснюється за окремою статтею, яка відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України” є захищеною. Це означає, що виплати по заробітній платі здійснюються першочергово разом з перерахуванням до фондів обов'язкових платежів.

Штатно-окладна система є найбільш поширеною для бюджетних установ при погодинній формі оплати праці. Відповідно до посади, яку він обіймає вона передбачає встановлення кожному працівникові посадового окладу.

В результаті дослідження теоретичних основ організації обліку оплати праці зроблено наступні висновки:

- охарактеризовано сутність заробітної плати;
- встановлено, що нарахування заробітної плати в бюджетних установах здійснюється у відповідності до Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці, що діє в установах освіти, науки та охорони здоров'я та в інших бюджетних установах.
- встановлено, що найбільш поширеною формою оплати праці в бюджетних установах є погодинна оплата згідно тарифних окладів, встановлених штатним розписом;
- систематизовано законодавчо – нормативну базу, що регулює оплату праці в бюджетних установах.

Другий розділ «Організація обліку і контролю розрахунків з оплати праці в Інституті сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААНУ» присвячений характеристиці фінансово-економічної діяльності Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААНУ та аналізу фонду оплати праці установи.

Наукову установу створено з метою: визначення засад державної і науково-технічної політики в галузі сільськогосподарської мікробіології; під керівництвом Академії та разом з іншими заінтересованими центральними і місцевими органами виконавчої влади визначає основні напрями досліджень у цій галузі, координує, організовує і проводить наукові дослідження з проблем сільськогосподарської мікробіології, сприяє впровадженню їх результатів у виробництво, здійснює підготовку наукових кадрів.

Під час проведення аналізу динаміки та структури фонду оплати праці виявлено, що найбільшу питому вагу традиційно має основна заробітна плата. Проте, слід зазначити, що досить значні суми припадають і на фонд додаткової заробітної плати. Це пов'язано зі специфікою формування заробітної плати в бюджетних установах, коли до штатного окладу згідно тарифної сітки додаються різні надбавки та доплати.

Таблиця 1

Аналіз складу та структури фонду оплати праці за 2016-2018рр. *

Показники	2016 рік		2017 рік		2018 рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Фонд оплати всього:	8682,6	100	4988,1	100	5393,1	100
в т.ч. основна зарплата	5544,2	63,9	3191,4	63,9	3323,0	61,6
- додаткова	3127,1	36,0	1787,4	35,9	2063,8	38,3
- інші компенсаційні та заохочувальні виплати	11,3	0,1	9,3	0,2	6,3	0,1

*складено автором на основі статистичної звітності установи

В результаті дослідження діяльності установи:

- виявлено, що фінансування Інституту здійснюється за рахунок загального та спеціального фондів, при цьому з коштів загального фонду фінансується переважно заробітна плата з нарахуваннями, тоді як зі спеціального фонду фінансується як частина зарплати, так і комунальні послуги. Слід також сказати, що фінансування капітальних видатків здійснюється лише зі спеціального фонду;

- охарактеризовано систему організації обліку оплати праці в бюджетній установі;

- встановлено, що розробка переліку та форм облікових реєстрів, встановлення порядку здійснення записів до реєстрів і перенесення даних до фінансової звітності здійснюється Державною казначейською службою України;

- проаналізовано динаміку та структуру фонду оплати праці в установі;

- виявлено, що рівень оплати праці в установі досить низький у переважній категорії працівників через недостатнє фінансування та вимушену працю на чотириденному робочому тижні.

Третій розділ «Шляхи вдосконалення системи оплати праці та організації обліку в Інституті сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААНУ» містить основні шляхи вдосконалення системи оплати праці та програмного забезпечення обліку в бюджетній установі.

Облік оплати праці має ряд проблемних питань, які впливають на результати діяльності всього підприємства. Одне і з них – це питання стимуляції працівників до праці. Тому підприємства для того, щоб стимулювати роботу своїх працівників переходять на систему виплати індивідуальної заробітної плати, яка діє на підставі оцінки конкретних заслуг працівника. Цей механізм включає як диференціацію умов наймання, так і регулярну оцінку заслуг персоналу безпосередньо в процесі трудової діяльності. Під час дослідження вказаних питань зроблено наступне:

- встановлено, що діюча системи оплати праці працівників бюджетної сфери заснована на дії Єдиної тарифної сітки;

- виявлено, що застосування ЄТС призводить до «зрівнялівки» оплати праці працівників різних категорій і професійних груп.

Тому з метою удосконалення такої системи оплати праці та підвищення мотивації працівників слід вжити ряд заходів, серед яких можна виділити основні:

- відмова від жорстких рамок ЄТС та побудова її на гнучких засадах;

- розробка професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик), що дасть змогу порівняти складність завдань і обов'язків працівників, які обіймають різні посади, й об'єктивніше сформувати кваліфікаційні групи з оплати праці;

- розробка механізму диференціації як умов наймання, так і регулярної оцінки заслуг персоналу безпосередньо в процесі трудової діяльності;

- з метою подолання явища «зрівнялівки» посадовий оклад працівника 1-го розряду підняти до рівня мінімальної заробітної плати.

ВИСНОВКИ

Заробітна плата – це винагорода або заробіток, обчислений у грошовому виразі, який за трудовим договором роботодавець сплачує працівникові за роботу, яку виконано або має бути виконано. Сутність заробітної плати проявляється в її функціях. До основних функцій заробітної плати належить: відтворювальна, стимулююча, регулююча, розподільча та функція формування платоспроможного попиту населення.

Структура заробітної плати – це співвідношення окремих її складових (основної заробітної плати, додаткової заробітної плати, заохочувальних та компенсаційних виплат) в загальному її обсязі.

Питання, пов'язані з оплатою праці, регулюються великим переліком законодавчих і нормативних актів, серед яких: Кодекс Законів про працю; Закон України «Про оплату праці»; Закон України «Про відпустки» та ін.

Шляхом встановлення розміру мінімальної заробітної плати Держава здійснює регулювання оплати праці працівників підприємств усіх форм власності і господарювання, а також інших державних норм і гарантій, умов і розмірів оплати праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, керівників державних підприємств, а також шляхом оподаткування доходів працівників.

Кабінет Міністрів України визначає умови розміру оплати праці працівників установ та організацій, що фінансуються з державного бюджету.

Основою організації оплати праці в бюджетних установах є тарифна система, до складу якої входять тарифно-кваліфікаційні характеристики, тарифні розряди, тарифні коефіцієнти, схеми посадових окладів.

В якості досліджуваної установи було обрано Інститут сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва

НААНУ.

Аналіз надходження та використання коштів загального та спеціального фондів показав, що фінансування із загального фонду є недостатнім і ледве покриває витрати на оплату праці з нарахуваннями та соціальні гарантії.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах є дієвим важелем управління процесом виконання кошторисів витрат. За його допомогою контролюється цільове призначення та ефективність використання коштів. Аналіз показників використання коштів надає можливість забезпечити впровадження жорсткого режиму їх використання і досягнути економії по витратах.

В Інституті облік ведеться за меморіально – ордерною формою обліку.

Метою та завданням ведення меморіально – ордерної форми обліку щодо облікового процесу установи належать: формування повної та вірогідної інформації щодо господарської діяльності установи, забезпечення внутрішньогосподарського контролю за дотриманням фінансової дисципліни, суворого режиму економії, ефективного використання та збереження грошових коштів і матеріальних цінностей, систематичний контроль за виконанням кошторису доходів і видатків — основного фінансово-планового документа установи, вчасне забезпечення представників усіх рівнів управління необхідною інформацією.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що існуюча тарифна сітка для нарахування заробітної плати в бюджетних установах є не гнучкою і призводить до зрівнялівки оплати праці працівників. Тому слід використовувати так званий «гнучкий тариф» у тарифній системі. Його суть полягає в тому, що в межах кожного кваліфікаційного розряду встановлюється певний діапазон тарифних ставок та посадових окладів. Це сприяє підвищенню ефективності стимулювання працівників у межах одного й того самого розряду або посади без переведення до іншого розряду або на іншу посаду вищої кваліфікації.

Також було встановлено, що для ведення обліку застосовується бухгалтерська програма, яка є складною в застосуванні та не враховує всіх особливостей ведення обліку в бюджетній установі. Програма встановлена на серверному комп'ютері, із-за чого часто відбуваються збої у роботі серверного комп'ютера і, як наслідок, неможливість користувачам отримати доступ до бухгалтерської програми. З цією метою запропоновано перейти з програми "Бухгалтерський облік" на платформу «FIT-Бюджет», яка має значно більше функцій, є захищеною та має сертифікат безпеки. Завдяки впровадженню цієї програми бухгалтерська служба, а також інші внутрішні користувачі цієї програми, зможуть формувати та отримувати якісну облікову інформацію.

АНОТАЦІЯ

Катаєв О.М. Організація обліку та контролю розрахунків з оплати праці в бюджетних установах (на матеріалах Інституту сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААНУ)

Спеціальність: 071 - Облік і оподаткування, освітньо – професійна програма – Облік і оподаткування.- Чернігівський національний технологічний університет.- Чернігів, 2019.

Основою організації оплати праці в бюджетних установах є тарифна система, до складу якої входять тарифно-кваліфікаційні характеристики, тарифні розряди, тарифні коефіцієнти, схеми посадових окладів.

Найбільша питома вага у кошторисах припадає на видатки по заробітній платі і вони складають основну суму загальних видатків, тому облік праці та її оплати в бюджетних установах є важливою ділянкою обліку.

З'ясовано, що облік оплати праці забезпечений великим переліком законодавчо-нормативних документів, проте сама система оплати праці в бюджетних установах потребує удосконалення.

Обґрунтовано пропозиції щодо використання так званого «гнучкого тарифу» у тарифній системі, що сприятиме підвищенню ефективності стимулювання працівників у межах одного й того самого розряду або посади без переведення до іншого розряду або на іншу посаду вищої кваліфікації. Також запропоновано перейти з програми "Бухгалтерський облік" на платформу «FІT-Бюджет», яка має значно більше функцій, є захищеною та має сертифікат безпеки. Завдяки впровадженню цієї програми бухгалтерська служба, а також інші внутрішні користувачі цієї програми, зможуть формувати та отримувати якісну облікову інформацію.

Ключові слова: ОПЛАТА ПРАЦІ, ФОНД ОПЛАТИ ПРАЦІ, ЗАРОБІТНА ПЛАТА, БЮДЖЕТНА УСТАНОВА, ТАРИФНА СИСТЕМА, ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЬ.

